

Fiskur - olja og mentan

Oddagrein

VIT blivu ikki nógv klókari eila rikari við sendingini í sjónvarpinum um vinnumálini. Spurningurin er um ikki hesin formurin fyri journalistiskari valseining hóskar betur í útvarpsmiðlinum. Tað er líkasum, at tú festir teg meira við persónarnar enn við sjálfvinnu innihaldið í tí, sum sagt verður, í slíkari sjónvarpsending. At tað eisini eru so nógvir flokkar, sum skulu sleppa frammat ger, at tørført er at fáa nakað veruligt orðaskifti.

ORDASKIFTID um vinnumálini snúði seg mest um fisk. Og tað er heldur einki skeið í tí. Men tað er líkasum, at vit fáa ikki tað grundleggjandi fram, nevniliga vissionsir og ítöklig uppskot til ein heilt nýggjan fiskivinnupolitikk. Vónandi fara vit í sendingini sunnukvæðið, sum snýr seg um mentan, at fáa nøkur verulig boð uppá ein ítökligan mentanarpolitikk. Her kundi føðingardagurin hjá Norðurlandahúsinum í næstum, verið eittkærkomid høvid. Hesin stovnur hevur eftir okkara tykki havt ómetaliga stóran tyding fyri okkum føroyingar, ikki bara fyri at varðveita og menna okkara egnu mentan, men so sanniliga eisini fyri at lyfta okkum sum fólk uppá á altjóða pallin. Norðurlandahúsið hevur verið við til at víðka hugflog, skapanarevnið og ikki minst skapt stórri víðing fyri øðrum menniskjum og mentanum.

HVAT orðaskiftinum um vinnumálini viðvíkur, so saknaðu vit boð uppá aðrar vinnuguleikar her á landi enn bert fiskivinnuna. Vit hugsa her m.a. um ta komandi oljuvinnuna. Hon var nærur ikki tikið uppá tungu. Væl vitandi, at tað enn er ov tíðliga at gera sær stórvegis metingar, tí vit vita ikki, um undirgrundin goymir olju og gass, so eiga okkara fólkavald og tæy, sum stilla upp til val, at leggja sjónarmið fram. Tað er sera umráðandi, at tað ikki bert eru embætismenn og fakfólk, ið sleppa at „eiga“ oljumálið. Tá hugsað verður um, hvussu stóra ávirkan - positiva og negativa - ein oljuvinnrás kann fáa fyri okkum øll - er tað sera avgerandi, at vit hava eitt livandi orðaskifti um hesar spurningar. Ein ítökligur spurningur er m.a., hvussu vit skulu skipa okkum við føroyskum oljufeløgum. Skulu vit hava fleiri privat og eitt alment felag og hvussu ætla vit, at hesi skulu virka innan fyri teir karmar, sum samfelagið ynskir at seta fyri hesa vinnu og annars hugsar sær útbýtið frá hesi vinnu!

OG hvat ætla vit við eitt nú spurninginum um útgerðarhavin. Her er neyðugt longu nú at stinga út í kortið, hvar í landinum hon skal vera. Skal tað vera vinnan sjálfan - kapitalurin - sum ger av einaført með alla, hvar henda útgerðarhavin skal vera - ella skal politiskir myndugleikin í Føroyum eisini hava eitt orð at siga? Kann tað t.d. hugsast, at útgerðarhavin skal verða tengd saman við spurninginum um livi- og arbeiðsmøguleikarnar uttan fyri miðstaðarókið? Ella skal útgerðarhavin liggja, har flestu fasilitetir finnast og har tað tí ikki verður neyðugt við stórum fløgum? Hetta er ein sera sentralur spurningur. Áhugavert verður at vita, hvørja stóðu eitt komandi landsstýri fer at hava til málið. Er tað so, at tann, sum er fyrstur á sjóvarfallinum, „fær“ frámíhjárættin til útgerðarhavinna, ella fara vit at siggja fleiri øki t.d. miðstaðarókið kontra Drelnes í kapping við hvørt annað? Hvat vil vinnulivið - hvat vil politiskir landsmyndugleikin - tosa tæy í heila tikið saman - skulu tey tað ella? Landsstýrið fær nógvir heimligar spurningar at taka stóðu til og ikki bert ríkismálini, soleiðis sum formenninir í javnaðarflokkinum og tí kristiliga flokkinum eisini vóru samdir um á veljarafundi í Vágum í farnu viku. Valið komandi er tí bæði ein spurningur um, hvussu vit loysa millumlandamál og okkara heimligu spurningar.

Sosialurin

Ópið svar til Ólav Rasmussen

Ólavur Rasmussen, valevni Tjóðveldisflokksins hevur í Sosialinum friggjadagin ein opnan spurning til min, sum eg hervið vil geva eitt opið svar uppá.

Spurningurin var soljóðandi: »Eru danir, íslendingar, tyskarar o.s.fr. primitivir, tí at teir hava egna grundlóg?«

Svarið upp á henda spurning kann ikki verða annað enn eitt stutt og greitt: »Nei.«

Men tá hetta er sagt, so lat meg greiða tær og øðrum frá, hví eg haldi, at nógv av tí, sum kemur frá tjóðveldisfólki í hesum døgum, er primitivt.

Tá ein av stóru ideologum tykkara, nevniliga Finnogi Ísakson í røðu flytur fram, at tað er betur, at er verða dæmduð rættvíst av føroyskum dómara, heldur enn rættvíst av einum danskum dómara, so er hetta eina sera primitiva uppfatan av víður-skiftinum. Í hesum sam-

bandi havi eg nytt orðingina primitiv nationalism, og tað standi eg fast við, og innasti inni veit eg, at tú ert samdur.

Tá onnur tjóðveldisfólk siga, at ein vánalig føroysk lærubók er betur enn ein góð dansk lærubók, so fær tað frá mær og Javnaðarflokkinum sama dóm. Hetta er primitiv hugsan, ella rættari fundamentalistisk.

Tá Ólavur Rasmussen sigur, at eg haldi, at tjóðveldisfólk eru primitiv, tí tæy eru so víðgongd við ríkisrættarligu stóðuni við Danmark, so er hetta ikki rætt. Tað er sum so ikki primitivt, men tað er sanniliga ábyrgdaleyst, so leingi ong-in av tykkum enn kann standa fram og siga føroyingum sannleikan um tær avleiðingar, tað fær fyri gerandisdagin hjá hvørjum einstøkum okkara.

Tað er sum at biðja føroysku tjóðina taka loðið frá 5 metur vippuni og sam-

stundis dyla sum mansmorð, um vatn er í hylinum ella ikki. Hetta er ábyrgdaleyst og móguliga eisini primitivt.

Eitt av tykkara nýggju stjórnskotum Ólavur Waag Høgenesen segði annars í valstríðinum til fólkatingsvalið, at hann fór at koma við uppstillingini av føroysku figgjarlógini eftir loysingina. Hana fekk Føroya fólk heldur ikki. Um tað so var ein nýggj »prikkalóg«, so var tað, tað tað var.

Men gakk, deyðatøgn, tí tit ræðast sjálvur úrslitið. Tað er eisini primitivt.

At so onkur erligur tjóðveldismaður hevur verið so bersøgin og sagt, at danski skattgjaldarin skal figgja loysingina, tað er ein erligur boðskapur, men sanniliga ússaligur. Um onkur ST-samtykt skal koma tykkum til hjálpar, er eins ússaligt.

Og geniala roknistykkið um mótrøkning av blokkinum í skuldini hjá Finnoga

Ísaksyni hongur eftir hansara høvdi saman, tí vit skylda so nógvir pengar. Skyldaðu vit einki, so hevði heldur ikki Finnogi funnið teir vísu steinar, tí tá hevði hann einki rokni-stykki.

Víðvikandi okkara uppskoti um eina sjálvstýrislóg, so trúgvi eg veruliga, at tað verður hon, sum vit kunna savna ein politiskian meiriluta um, tá valstríðið og valið er farið afturum.

Jú, Ólavur vit eru opinir fyri tí, tú kallar siviliserað samstarv tvørtur um flokspolitisk mörk eftir valið. Livst so spyrst.

Jóannes Eidesgaard

Pensjónsviðurskifti

Samhaldsfesti og trygd

Uppskot Javnaðarflokksins um pensjóns eftirlønarskipan er einasta trygd fyri at øll fáa munagóða og tryggja inn-tøku tá tæy røkka pensjóns-aldrí.

Bebbaræddir. Frægari kann stóða Fólkaflokksins ikki lýsast, tá talan er um samhaldsfasta eftirlønargrunnin.

Júst tí hann er samhaldsfastur - solidariskur - er hann eitt einkarbart Javnaðarflokksins og ein marra Fólkaflokksins. Javnaðarflokkurin vil at øll skulu hava eina tryggja tilveru - eisini eina tryggja pensjóns-tilveru. Tí leggja vit so stóran dent á at styrkja og menna samhaldsfasta.

Pensjónsflokkja

Seinnu árin hevur stungið seg upp eitt stóðugt stórri tal av ymsum eftirlønarskipanum. Bankar, sparikassar og tryggingar hava lokkandi tilbøð. Tæy vilja rimuligt hava hendur á pengum, sum kunnu geva partaigararum so stórt avkast sum gjørligt. Harafurtur hava alt fleiri fakfeløg sett á stovn sínar egnu skipanir - annahvørt umstinar av felagnum sjálfum ella av einum peningastovni ella tryggingafelag.

Royndirnar úr øðrum londum - eins og úr Føroyum - eru, at hesar einstak-

lingaskipanir verða so ómetaliga flóttar og dyrar í umsting, at stórir partur av rentuvinninginum hvørur.

Áhaldandi ójavni

Men hóast ørgrynnu av skipanum, eru framvegis sera stórir bólkir í samfelagnum, sum einans hava lógarfestu pensjóns skipanir at dúva uppá. Og vandi er fyri, at hesir bólkir ikki orka at trýsta myndugleikarnar so at hesar lógarfestu skipanir verða dagfjórðar. Soleiðis er vandi fyri, at ójavnin millum pensjónistar bara verður størri sum frá líður.

Leys av skatti

Felags fyri mangar av skipanum er, at tær ikki skulu tyngja skattin hjá teimum, ið eru á arbeiðsmarknaðinum. Tí verður góldið inn í tær av lønini, meðan fólk forvinna pening. Meiningin er so, at upphæddin skal geva rentu, tí han verður lænt út aftur. Síðan skal uppspararin fáa tað uppsparað og rentuna útgólda, tá hesin verður pensjónistur.

Men framvegis verður ógvuliga ymist, hvussu stór upphæddin verður. Mong hava ikki ráð at gjalda so nógv inn, sum krevst fyri at fáa eitt rimuligt útgjald nógv ár seinni. Onnur koma ongantíð inn á arbeiðsmarkna-

aðin og hava als ikki ráð at tekna egnu eftirlønartrygging.

Sterkur og solidariskur

Javnaðarflokkurin setti sær fyri árum síðan tað mál, at gera eina skipan í Føroyum, sum samstundis loysti allar hesar trupulleikar. Skipanin skuldi ikki tyngja skattin og skipanin skuldi tryggja øllum borgararum. Stutt sagt: skipanin skuldi verða solidarisk. Úrslitið gjørdist »Hin Samhaldsfasti«. Samhaldsfasti er so, at hann ikki er skattafiggjadar, men figgjaður av pørtum á arbeiðsmarknaðinum. Inngjaldið er brotpartur av lønarupphæddini og útgjaldið er javnt fyri øll. Og eftirsum hann fevnir

um øll, krevst ikki stór umsting at halda skil á, hvussu nógv hvør einstakur nú eigur í uppsparing og rentu. Og sumuleiðis tí hann fevnir um øll, verður samhaldsfasti skjótt ein sera sterkur grunnur, sum fær ein alsamt vaksandi part av inntøkum sínum frá útlánsvirksemi - tað vil so aftur siga, at inngjaldsturin fer at viga stóðugt minni. Einasti »vansi« er, at samhaldsfasti ikki gevur parta bræva á áranum avkast.

Framtíðar skipan

Fyrst og fremst av politiskari mótstøðu, men eisini av búskaparkreppuni, bleiv burðurin ógvuliga tungur, og burðarvektin alt ov lítill. % frá hvørjum parti á arbeiðsmarknaðinum er jú ómetaliga lítið. Men bert ein lítill vøkstur í inngjaldinum fer at muna. Tí hevur Javnaðarflokkurin skotið upp at vaksan inngjaldið stigvist, til Samhaldsfasti kann gjalda út eina upphædd, sum í minsta lagi er ájovn við fólkapensjónsupphæddina. Stendur tað til okkara, verður Samhaldsfasti um skamma stund álít hjá føroyskum pensjónistum.

Bergur P. Dam

Valevni Javnaðarflokksins í Sudurtrey moy